

Univerzita Karlova

Fakulta humanitních studií

Doktorský studijní obor Obecná antropologie

Oponentský posudek: doc. MUDr. Iva Holmerová, Ph.D.

**Becoming Bodies:
An Ethnographic Study of Ayurvedic Practice**

Mgr. Alžběta Wolfová

Disertační práce je sepsána a předložena v anglickém jazyce. Práce je psána srozumitelným a čtivým jazykem, gramatickou úroveň považuji za vyhovující, ale podrobněji ji nezkoumám, neboť nejsem rodilým mluvčím a ani terminologie spojená s interpretací ajurvedy mi není blízká. Zaznamenala jsem jsou pouze některé drobné nepřesnosti, například v uvádění zkratk (někdy i různých pro stejné pojmy – například TCM vs T and CM), na str. 152 druhý odstavec her místo their. Tyto drobné omyly jsou však naprosto výjimečné.

Skutečnost že je práce předložena v angličtině ji nepochybně zpřístupní i potenciálním čtenářům, kteří nečtou česky. To považuji za užitečné. Na druhou stranu tím, že autorka píše anglicky, se vyhýbá nutnosti používat, upřesňovat či zavádět české pojmy, které by nepochybně v našem prostředí mohly přispět lepšímu pochopení celé problematiky tohoto unikátního celostního přístupu ke zdraví a byly by nepochybně významnou přidanou hodnotou této práce. Nicméně mnohé z toho již učinila ve svých článcích, které byly v češtině publikovány. Moje poznámka platí i o samotném názvu práce, který by si zasluhoval překladu a vysvětlení možná již v úvodu, neboť právě ajurvédská lidské tělo přesahuje s ohledem na environmentální faktory, holistické pojetí atd. – což autorka ostatně vysvětluje až v závěru své práce.

Autorka poskytuje v úvodní části stručnou informaci o ajurvédě, jejím vzniku a rozvoji ve světě. Velmi stručná část pak pojednává o České republice, kde autorka zmiňuje například jednoznačné negativní stanovisko České lékařské komory. Vzhledem k tomu, že si autorka předsevzala a v anotaci uvádí, že se bude zabývat ajurvédou v kontextu českého prostředí (Based on a case of selected, so-called non-conventional medicine within the context of the Czech Republic between 2013 and 2017, I explore how a specific bodily practice like Ayurveda works in this environment), považovala bych za užitečné, kdyby byla více představena právě situace v České republice, „state of the art“, který by mohl být východiskem pro čtenáře, který s touto problematikou není do hloubky obeznámen. Autorka však sama uvádí, že u nás dostupné literární zdroje jsou spíše raritní a pouze málo autorů z oblasti sociálních věd se touto problematikou zabývá. S tím je třeba souhlasit a odpovídá tomu i relativně malý počet českých zdrojů uvedených v seznamu literatury. Přesto se však domnívám, že obsáhlejší uvedení do kontextu České republiky by bylo vhodné, a to i v širším kontextu než jsou sociální vědy.

Obsáhlejší část je nazvána „Body: The Story of How I Came to Think of It“ a velmi přehledně a se zaujetím představuje jednotlivé teorie vztahující se k této problematice, které velmi osobně reflektuje, jak ostatně napovídá i titul kapitoly.

Velmi podrobně, pečlivě a přehledně je zpracována také metodologická část. Jako klíčovou metodu svého výzkumu si zvolila etnografii, respektive autoetnografickou metodu, ale využívá také další zejména kvalitativní metody, které podrobně představuje a zdůvodňuje.

Jako gerontolog musím pouze podotknout, že charakterizovat jako „Productive in age“ lidi v rozmezí 30-55 let věku (str 50) je problematické.

Další a podle mého názoru stěžejní část práce je nazvána „The Construction of Ayurvedic Discourse“. Autorka tu zmiňuje i některé případy komercializace ajurvédy, ale posléze se soustředí zejména na své bádání ve dvou školách ajurvédy a rozhovory se studenty či lidmi praktikujícími ajurvédou. Jednu z těchto škol bychom mohli považovat za tradiční (Teacher's), snad i v původním smyslu země původu ajurvédy, druhá pak je „adaptovaná“ na naše poměry a dá se říci, že pouze využívá některé prvky tohoto učení (Pavol's Approach). V další části autorka prezentuje své poznatky a zjištění z výzkumu a diskutuje je v kontextu literatury a přehledně je prezentuje v závěru.

Práce je zpracována velmi pečlivě, obsáhle, se zjevným a dlouhodobým zájmem o tuto problematiku, který považuji za unikátní.

Přesto si dovoluji namítnout, že práce mohla být ještě působivější a její výsledky zřejmější, kdyby byla v některých ohledech stručnější, nezabíhala do epizod, které nejsou podstatné. Nepovažuji to tolik za výtka vůči této práci, ale spíše námět ke zvážení pro autorku, která se jistě bude dané problematice i nadále věnovat a bude v jejím zájmu své výsledky adekvátně prezentovat.

Jako příklad tohoto zabíhání od tématu uvádím následující vcelku vtipnou epizodu, kterou autorka nakonec kriticky reflektuje, i když se poněkud emotivně zabývá svým „šokem“ v souvislosti „neformálními kanály“, což je (pocit ukřivdění a s odstupem doby reflexe) pro účely dizertace nepochybně irelevantní. Navíc si celou situaci pamatuji a dohledala jsem o ní zápis, jednalo se o zamítnutí zejména z toho důvodu, že se v soutěži nepodporovala pasivní účast (ani na konferencích ani na kurzech) a kladl se důraz zejména na podporu doktorského studia. Asi není přímo chybou takovéto epizody uvádět, otázkou však je, do jaké míry jimi můžeme danou problematikou čtenáře provádět a nikoli příliš zavádět.

Na str. 44 například uvádí: *Když jsem poprvé žádala o financování svého (magisterského) výzkumu na ajurvédské škole na pokrytí školného, žádost byla zamítnuta. Tehdy to bylo jen 10 000 korun⁰⁰⁰. Je pravda, že získat finanční podporu na magisterský výzkum bylo před téměř deseti lety poměrně vzácné. Přesto to byl spíše průšvih. Opravdový šok stejně přišel, když ke mně neformálními kanály nějak prosáklo, že mi to zamítli, protože "samozřejmě mi nezaplatí nějaký zájmový kurz alternativní medicíny". Tato anekdota se nakonec změnila v zábavnou historku o tom, na co všechno mohou lidé žádat finanční prostředky. (vzpomínka na základě terénního deníku, 2013)*

Tedy mě to poněkud zaskočilo, ale nyní to považuji za spravedlivé, vzhledem k tomu, že na základě tohoto vzdělání mohu ájurvédu na určité úrovni praktikovat.

Kromě výše uvedených drobných výhrad konstatuji, že práce přináší nové poznatky o zvoleném tématu. Metodika i zpracování dat a jejich diskutování jsou adekvátní.

Práci doporučuji k obhajobě

Otázka: ve výzkumné části práce vycházíte ze zkušeností dvou škol, jednu z nich můžeme považovat za tradiční (respektive tradičnější) a druhou pak jaksi „adaptovanou“ a využívající pouze některé prvky ajurvedy. Jaké je postavení těchto dvou škol mezi ostatními obdobnými organizacemi, které působí v České republice? Jaké jsou ostatní obdobné organizace či instituce u nás či v Evropě?

Jaká zjištění považujete za nejdůležitější a jaká by byla Vaše další doporučení s ohledem na ájurvédu v České republice?

V Praze 9.ledna 2023

